

ניצחון מוחלט? מחירי המעבר מצבא הכרעה לצבא הרתעה

written by ד"ר אל"מ במיל' חנן שי | 27.01.2026

השבתו של אחרון החטופים מסמנת רגע אנושי-לאומי עמוק. זוהי סגירת מעגל של פצע פתוח, של חרדה מתמשכת ושל מחויבות מוסרית שאין לה תחליף. אולם דווקא משום עוצמתו של הרגע, ראוי לראות בו לא רק סיום פרשה טראגית, אלא קו פרשת מים בביטחון ישראל. רגע שמחייב חשבון נפש אסטרטגי עמוק על יכולתה של ישראל להשיג הכרעה, לכפות תנאי סיום, ולהבטיח ניצחון מוחלט במלחמותיה.

ניצחון מוחלט איננו מושג רטורי או תודעתי, אלא מונח אסטרטגי מדויק: השגת מטרות המלחמה המדיניות במחיר לאומי מוצדק. מימוש מטרות המלחמה מחייב הכרעת האויב והכנעתו בתנאי המנצח [?] אם כתוצאה מהכחדתו המלאה או הכמעט-מלאה, ואם כתוצאה מיצירת איום בר-מימוש מיידי להכחדתו, אם לא ייכנע בתנאינו.

כדי להכניע את האויב בתנאינו נדרש, במהירות המרבית האפשרית, לכבוש את שטחיו. משום כך עוצב צה"ל מראשיתו כצבא הכרעה יבשתי. עד להסבתו לצבא הרתעה, סיים צה"ל כל מלחמה ומערכה בהכרעה ובהכנעה של האויב [?] שאפשרו לא רק לממש את מטרות המלחמה, אלא לעיתים אף למעלה מהן: במלחמת העצמאות, במבצע קדש, במלחמת ששת הימים, ובמידה מסוימת גם במלחמת יום הכיפורים ובמבצע של"ג.

הסבתו של צה"ל לצבא הרתעה, שבמקום להכריע ולהכניע את האויב בשטחיו, נועד להרתיעו בירי מנגד מתוך שטח ישראל ולשנות את רצונו להילחם [?] שללה מישראל בהדרגה את היכולת לסיים מלחמות בניצחון מוחלט. לא מדובר בשינוי טקטי, אלא בשינוי דוקטרינרי עמוק: מעבר מתפיסת הכרעה לתפיסת ניהול סכסוך, מהסרת איום לבלימתו הזמנית, מהכרעה מצביאית לאלכימיה של הרתעה.

להסבה זו היו שלוש השלכות מבניות:

האחת, אובדן היכולת לממש את מדיניות ההגנה הלאומית המקורית [?] למנוע מישראל להילחם על גבולותיה החסרים עומק אופרטיבי וטקטי [?] באמצעות הסרת האיומים במלחמת מנע יזומה על-ידה, בכיבוש שטחי האויב.

השנייה, אובדן היכולת להיערך להגנה אפקטיבית בתוך גבולות המדינה, באופן שימנע כיבוש יישובים והבקעת המערך, כפי שנחשף ב-7 באוקטובר.

השלישית, אובדן היכולת להסיר את האיומים באמצעות כיבוש מאוחר של שטחי האויב, לאחר

שישראל כבר הותקפה, במסגרת מתקפת-נגד אפקטיבית.

בשל פרי הבאושים השלישי, לא רק שחמאס לא הוכרע צבאית באמצעות כיבוש שטחיו כבכל המלחמות הקודמות, ולפיכך גם לא ניתן היה להכניעו בתנאיה של ישראל ² אלא שישראל נאלצה לשלם מחיר מדיני כבד על מימוש מטרת המלחמה השנייה ³ השבת החטופים ⁴ בעזרת האמריקנים, מבלי שחמאס הוכרע והוכנע על-ידה.

בפוליטיקה אין ארוחות חינם. עובדה זו מסבירה מדוע ישראל משלמת מחיר מדיני יקר על עסקת החטופים, שממנה מבקש המתווך ויטקופ למצות מקסימום תועלת עבורו. הטענות על תמרונה של ישראל בידי חמאס מצד אחד וידידיה האמריקנים מצד שני מוצדקות לחלוטין. אולם מאחר שמדובר בתבשיל צבאי-מדיני שהוקדח לאורך שנים בידי דורות של מקבלי החלטות במערכת המדינית והביטחונית, ובהם גם מי שמותחים כיום ביקורת חריפה על תוצאותיו, מתבקשות מכולם צניעות וענווה, וכן היכולת להתנחם בהישג האנושי והמוסרי של השבתם המלאה של החטופים.

ייתכן שהסרה מוקדמת של האיום, או לכל הפחות היערכות הגנתית מוקדמת, ולו גם מינימלית, להתמודד עם אפשרות הפתעתה של ישראל במתקפת פתע אופרטיבית לכיבוש יישובים, הייתה מונעת את חטיפתם; ולחלופין, מוכנות מבצעית לכיבוש מהיר של הרצועה כולה במתקפת-נגד הייתה מונעת את הסאגה הארוכה והיקרה מאוד של השבתם.

לא המכות הכואבות שהונחתו על חמאס בירי מנגד הן שיצרו את מנוף ההכרעה, אלא כיתורו, בידודו וניתוקו מן האוכלוסייה האזרחית וממערך ההספקה ההומניטרי שלה שהפכו בפועל למקור הזנתו הלוגיסטית באמצעות הכיבוש השיטתי של שטחיו בידי דרגי יבשה מתמרנים, במסגרת מבצע מרכבות גדעון.

מהלך זה הוא ששלל ממנו את חופש התמרון, ערער את שליטתו המרחבית, ויצר איום ממשי ומיידי על עצם שרידותו הארגונית והשלטונית, והוא שהניע בפועל את התקדמותו לעבר עסקת השבת החטופים.

חשוב להדגיש: גם לאחר תיקון הדוקטרינה וחזרה לתפיסת הכרעה, מדיניותה הבסיסית של ישראל תוסיף להיות הגנתית ⁵ שמירת הקיים ולא שליטה קבועה בשטחים. לאחר כיבוש שטחים לצורך הסרת איומים, ישראל תפעל להעברת השליטה בהם לגורמים אחרים, ותבטיח שלא יתפתחו בהם מחדש איומים, הן באמצעות סיכול סיכונים בעודם באיבם בירי מנגד, והן, כאשר יידרש, בפעולות קרקעיות ממוקדות. אין מדובר בשאיפה להחזקה מתמשכת של שטחים, אלא בהבטחת תוצאה אסטרטגית יציבה של הסרת האיום, נוכח החשש המוצדק מפני כיבוש קבוע והשלכותיו המדיניות, הביטחוניות והמוסריות.

יתר על כן, אם מודל "המועצה הקרואה" המתוכנן לעזה יצליח, עשוי להתגבש כאן דפוס אסטרטגי חדש: ישראל מסירה את האיום הצבאי באמצעות הכרעה וכיבוש זמני של המרחב,

ואילו גורם אזרחי־מקומי, בגיבוי אזורי ובינלאומי, מבטיח שלא יצמח בו מחדש איום צבאי, טרוריסטי או שלטוני עוין. דפוס כזה מאפשר לישראל לשוב למדיניותה ההגנתית הבסיסית, מבלי להיגרר לשליטה מתמשכת בשטח, ומבלי לוותר על חובתה למנוע התעצמות מחודשת של איומים. מודל זה עשוי גם להתאים לתפיסת "שלום הגמוני" מן הסוג שמבקש לקדם הנשיא טראמפ: שלום שאיננו נשען על איזונים מדומים או על הסכמות רופפות, אלא על יצירת סדר יציב לאחר הכרעה, העברת אחריות אזרחית לגורמים מקומיים, ואכיפה נחושה של מניעת חזרת האיום.

הלקח שהכנעת האויב מושגת באמצעות שליטה קרקעית, "מגפיים על הארץ", ולא באמצעות אש מנגד או אלכימיית הרתעה ² חייב להילמד ולהיות מיושם, ככל שהדבר אפשרי פוליטית, בראש ובראשונה בסוגיית חיזבאללה, אך גם בזירות אחרות, קרובות ורחוקות.

האלטרנטיבה היא ניצחון בלתי־מוחלט: מלחמת שחיקה והתשה בלתי נגמרת, שקורבנותיה הם לוחמי צה"ל בסדיר ובמילואים והפריפריות של ישראל.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 27 בינואר, 2026.